

ኤርትራ፣ ምድሪ ባሕር
ካልኣይ ክፋል
ምፍንጃርን ኣገዳስነትን ኤርትራዊ ብረታዊ ቃልሲ

(8)

ደራሲ - ኣልኣሚን መሓመድ ሰዒድ

ሰራዊት ሱዳን ብመሰረት መቐጻጻዊ ኣጃውማኡ፡ ከም ሓደ ሓያል ስነ-ስርዓት ዘለዎ ሓይሊ ብምውሳድ፡ ኣብ ፖለቲካዊ ህይወት ሱዳን ዘይነጻጽ ተራ ተጻወተ። ብስንኪ ፖሊሲ “ፊላልኻ ግዛእ” መግዛእቲ ዓባይ ብሪጣንያ፡ ዝነበረ ክቱር ቅርሕንትን ጽልእን፡ ኣብ መንጎ ፖለቲካኛታት ሰሜንን ደቡብን ሱዳን ኣብ ታሪኽ ሱዳን እኳ እንተ ኣጋጠመ፡ ሰራዊት ሱዳን ነቲ ኣብ ውሽጡ ብፍላይ ኣብ ውሽጡ ኣብ ደቡብ ሱዳን ዝነበረ ክፍለ-ሰራዊት ዝተላዕለ ደማዊ ናዕቢ ገቲኡን ነቲ ናይ ልፍንቲ ፖለቲካዊ ስርዓት ኣውድቑን፡ ብ 17 ሕዳር 1959 ብመርሕነት ጀነራል እብራሂም ዓቡድ ፖለቲካዊ ስልጣን ጨበጠ።

እድረስን ብጸቱን፡ ብስንኪ እቲ ንፖለቲካዊ ህይወት ሱዳን ዝተቆጻጸረ ወተሃደራዊ ስልጣን ዝፈጠሮ ጽንኩር ፖለቲካዊ ኩነታት እኳ እንተተሳቐዩ፡ ኣቶ ማሕጃብ ኣልጃዓሊ ብዝገበረሎም ሕውነታዊ ርህራሄ እናተተባበዑ የመስግኑ ነበሩ። ኣቶ ማሕጃብ ኣልጃዓሊ ብምግዳስ፡-“ህጹጽ ኩነታት ስለ ዝተኣወጀ፡ ሓፈሻዊ ሃዋሁ ሱዳን ተዘናብሉ ብምህላው፡ ዜጋታት ዝሸፍኦ ከይመጽእ ብዝብል ሰግኣት ኣብ ሻቅሎትዮም ዘለዉ።” ምስ በለ፡ እድረስ ኩነታት ኣብ ዝሸፍኦ ገጹ ከይዓርግ እናሰግኦ፡-“እንታይ ኣሎ? ክሳብ ሕጂ ኩነታት ኣይተረጋገኡን ድዮ ዘሎ?” ዝብል ሕቶ ኣቕረበ።

“ዋላ ሓንቲ። እንተኾነ ሰራዊት፡ ህሉው ኩነታት ንረብሕኡ ስለ ዘየለ፡ እቶም ዕልዋ ዝፈጸሙ ዝኸፍኦ ኩነታት ከየጋጠሞም ኣይተርፍንዮ ዝብሉ ባእታታት ስለ ዘለዉ፡ እቲ ወጥሪ ኣብ ቦትኡዮ ዘሎ።” ኣቶ ማሕጅብ ኣልጃዓሊ መለሰ።

እድሪስ ዝያዳ ሓበሬታ ንምርካብ ብዝብል፡-“ገለ መራሕቲ ሰራዊት፡ ወተሃደራዊ ዕልዋ መንግስቲ ክፍጽሙ ድልየት ዘለዎም ውሑዳት ኣይኮኑን።” ዘሻቅል መብረሂ ሃበ።

ኣቶ ማሕጅብ ኣልጃዓሊ ብወገኑ፡-“እወ ገለ ኣባላት ዴሳዊ ሰልፊ ሱዳን ከም በዓል ዓሊ ሓሚድ ዝኣመሰሉ ወተሃደራዊ ዕልዋ ክገብሩ ሓስቦም እኳ እንተነበሩ፡ ብወተሃደራዊ ስለያ ሱዳን ስለ ዝተከሸሉ፡ ኣብ ቀይዲ ኣትዮም ኣለዉ።” ምስ በለ፡ እድሪስ ትም ክብል ስለ ዘይደለየ፡-“እቶም ዕልዋ መንግስቲ ክፍጽሙ ዝሓሰቡ ወይውን ደገፍቲ ጀነራል ዓቡድ ዝበሃሉ፡ ብፍላይ እቶም ኣብ ቀዳማይ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ሱዳን ዝተሳተፉ ወልቀ-ሰባትን ፖለቲካዊ ሰልፍታትን፡ ንጉዳይ ህዝቢ ኤርትራ ዝድግፉ ይመስለካ ዶ?” ዝብል ሕቶ ምስ ኣቕረበ፡ ኣቶ ማሕጅብ ኣልጃዓሊ ተቐቢሉ፡-“ወተሃደራዊ ስርዓት ኢብራሂም ዓቡድ ከም ኩሎም ፖለቲካዊ ስልጣን ዝጨበጡ ወተሃደራውያን ስርዓታት ዝነበሮ ዕላማ፡ ምስ ጸረ ህዝቢ ዝኾኑ ስርዓታት ጽቡቕ ምሕዝነት ምፍጣርዮ ነይሩ። ስለ ዝኾነ፡ ረብሓታት ክልቲኦም ህዝብታት ሱዳንን ኤርትራን ኣብ ግምት ከየእተወ፡ ዝምድንኡ ምስ ስርዓት ሃይለስላሴ ከደልድል ተበገሰ። እዚ ስርዓት ከም ኩሎም ወተሃደራውያን ስርዓታት ስልጣን ምስ ጨበጡ፡ ኩሉ ብህዝቢ ይኹን ብውልቀ-ሰባት ዝካየድ ኣኼባታት ከወግድን ደው ክብልን ተራእየ። ወተሃደራዊ ስርዓት ዓቡድ ድልየታት ህዝቢ ሱዳን፡ ኣብ ምምዕባል ዝምድናታት ክልቲኡ ህዝብታት ሱዳንን ኤርትራን የንጸባርቕ ስለ ዘይነበረ፡ ኣብ መንጎ ክልቲኡ ህዝብታት ጽቡቕ ዝምድናታት ክህሉ ድልየት ኣይነበሮን። ስለ ዝኾነ፡ ስትራቴጂካዊ ረብሓታት ክልቲኦም ጎረባብቲ ኣህዛብ ብዝሃሉ፡ ወተሃደራዊ ስርዓት ኢብራሂም ዓቡድ ንገለ ተጋደልቲ ምንቕስቃስ ሓርነት ኤርትራ፡ ኣብ ቀይዲ የእትዮ ንስርዓት ሃይለስላሴ ብዘይ ሕፍረት ኣረከቦም። ኣማሲኡ እቶም ዝተኣስሩ ተጋደልቲ ግዳይ ማሕንቕቲ ስርዓት ሃይለስላሴ ክኾኑ ዓቢ እጃም ኣበርከተ።” ክብል ብምረት ተዛረበ።

እድሪስ ዝያዳ ፍልጠት ንክቕስም፡-“ጀነራል ዓቡድ ንስርዓት ሃይለስላሴ ዘረከቦም ኤርትራውያን ተጋደልቲ በዓል መን ከም ዝኾኑ ዝፍለጥ ኣሎ ድዩ?” መብረሂ ሓተተ።

ኣቶ ማሕጅብ ኣልጃዓሊ፡-“ቁጽሪቶም ንስርዓት ሃይለስላሴ ዝተረከቡ ኤርትራውያን ተጋደልቲ ካብ 6-8 ሰባት ዘይበዝሑ ከም ዝኾኑ፡ ሓደ ኡሙን ኣብ ክፍሊ ስለያ ሱዳን ዝሰርሕ ዓርከይ ኣረጋገጸለይ። ቀንዲ ካብኦም፡ መሓመድ ሸፋ ኣሕመዲን፡ ኣሕመድ እስማዒልን ሸኽ ኢብራሂም ኣልኑዕማንን ዝበሃሉ ክጥቀሱ ይከኣል። ዝብል መልሲ ለገሰ።

እድሪስ ብወገኑ፡-“እንታይ ዝብል ክሲኽ ቀረበሎም ?”
“ዝኾነ ምስ ገበን ዝተኣሳሰር ክሲ ኣይቀረበሎምን። እቲ ክፈልጦ ዝኸኣልኩ እቶም ሰባት፡ ኣባላት ምንቕስቃስ ሓርነት ኤርትራ ከም ዝነበሩ ጥራይ ተረዲኦ። ገለ ምስ ጉዳይ ህዝቢ ኤርትራ ዝደናገጹ፡ ከም በዓል ሙርቕኒ ኣልነስሪ፡ ፋሩቕ ኣቡዒሳን

ደፍግላ አልሓጅ ዩሱፍን ዝተባህሉ ውሩያት ጠበቓታትን ዳያኑን፡ ዝተፈላለዩ ናይ ኣብዮቱታ ተለግራማት ክሰዱ ድማ ተራእዮ።”

ኣቶ ማሕጁብ አልጃዓሊ መለሰ።

እድሪስ፡-“ዝተሰዓ ኣብዮቱታታት፡ ኣብ ምንካይ ተጻብኦ ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን እንታይ ተራ ነበረን?” ክብል ሓተተ።

ኣቶ ማሕጁብ አልጃዓሊ ተቐብሎ፡-“ምልኣኽ ኣብዮቱታታት፡ ደብዳቤታትን ተለግራማትን ደው እኳ እንተ ዘይበለ፡ ብወተሃደራዊ ስርዓት ሱዳን ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ተጋደልቲ ዝፍጸም ዝነበረ ግፍዕታት ግን ደው ኣይበለን። ጸቕጥታት ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ጥራሕ ዘይኮነ፡ ኣብ ልዕሊ ናይ ሱዳን ዜጋታትውን ከተረፈ እናዛደደ እንተ ዘይኮይኑ ኣይነከየን።” ክብል መለሰ።

ኣቶ ማሕጁብ አልጃዓሊ እድሪስ ቦቲ ዝሰምዖ ሕጉስ ከም ዘየለ ብምርዳእ፡ ካብቲ ሃዋሁ ንኸገላግሎ ብምባል፡-“ብዛዕባ ህሉው ኩነታት ሱዳን ተዛሪብና ስለ ዘሎና፡ ብዛዕባ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩነታት እንተ ዝግለጸልና ጽቡቕ ምኾነ።” በለ፡ ነቲ ዝነበረ ወጥሪ ከህድእ።

እድሪስ ብኣቶ ማሕጁብ አልጃዓሊ ዝቐረበ እናተሰማመዓሉ፡-“ገለ ኣባላት ምንቅስቓስ ሓርነት ኤርትራ ንግፍዕታት ስርዓት ኢብራሂም ዓቡድ ኣብ ግምት እናኣእተዉ፡ ንጥፈታቶምን ርክባቶምን ብምስጢር የካይዱ ኣለዉ፡ ዝብል ሓበሬታ ካብ እሙናት ምንጭታት በጺሑኒ’ሎ። ብተወሳኺ’ውን እቲ ምንቅስቓስ ኣብ ከተማ ፖርት ሱዳን ሓደ ኣገዳሲ ብምስጢር ኣኼባ ብምክያድ፡ ኣባልነትቲ ውድብ ክሰፍሕን፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ከተማታት ምብራቕ ሱዳን፡ ኣብ ኣብያተ-መንግስቲ ዝሰርሑ ኤርትራውያን ኣባላትቲ ውድብ ንኸኾኑ ውሳኔ ኣሕለፉ።”

ዑመር የመኒ ብኣጋጣሚ ምስ እድሪስ ኣብ ዝተራኸበሉ፡ ሰላምታ ድሕሪ ምልውዋጥ ተቐላጥፉ፡-“ኣባላት ምንቅስቓስ ሓርነት ኤርትራ ግፍዕታት ስርዓት ኢብራሂም ዓቡድ ከይወርዶም ብምጥንቓቕ፡ ኣብ መንጎኦም ምዱባት ኣኼባታት እናኣካየዱ ሓበሬታት ይለዋወጡ ከም ዘለዉ፡ ካብ ሓደ እሙን ኣብ ሰራዊት ምብራቕ ሱዳን ዝሰርሑ ኤርትራዊ ወተሃደር ሓበሬታ ረኺበ ኣለኹ።”

ክብል ነቲ ዝረኸበ ሓበሬታ ንእድሪስ ለገሰ።